

Бобиль В. В.

Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна, кафедра «Облік, аудит та інтелектуальна власність»

Дронь М. А.

Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна, Науково-технічна бібліотека

КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ ПРИ ФОРМУВАННІ СТАТЕЙ У ВІКІПЕДІЇ

Одним із напрямів роботи університетської бібліотеки є впровадження новітніх технологій, у тому числі застосування в бібліотечному сервісі онлайн-енциклопедій. У статті розглядається проблема виникнення конфлікту інтересів у процесі формування статей у Вікіпедії, досліджуються критерії оцінки якості контенту електронної енциклопедії через виокремлення ознак якісних та неякісних статей, надаються пропозиції щодо вирішення конфлікту стейкхолдерів та покращення якості контенту.

Ключові слова: університетські бібліотеки, статті, електронні енциклопедії, Вікіпедія, конфлікт інтересів, зацікавлені особи, оцінка якості.

В сучасних умовах університетські бібліотеки потребують використання нових цифрових сервісів, у тому числі застосування таких електронних енциклопедій, як Вікіпедія. Завдяки впровадженню нових моделей наукової комунікації, формується та поширюється світове наукове знання та відбувається обмін інформацією в процесах формального і неформального спілкування [4].

Одним із перспективних напрямів розвитку ідей бібліотечної діяльності є наповнення та редагування українського сегменту Вікіпедії навчально-довідковою інформацією, розвиток якого спричинений потребами суспільства в якісній інформації [3].

На теперішній час українська Вікіпедія – це найбільша енциклопедія українською мовою: в ній нараховується більше 650 тисяч статей, і вона займає 16-те місце за кількістю статей серед мовних аналогів (між Вікіпедіями китайською та каталонською мовами) та третє місце серед слов'янських Вікіпедій. В українській Вікіпедії зареєстровано 331 093 користувачів. З них, станом на 1 вересня 2016

року, 54 676 зробили принаймні одне редагування. Українська Вікіпедія є одним із відомих україномовних інформаційних ресурсів: так, у серпні 2016 року в українській Вікіпедії загальна кількість переглядів сягала 25,7 мільйонів, що становить 0,17 % від переглядів сторінок Вікіпедії усіма мовами, або 25-е місце у світі [6].

Стаття в Вікіпедії формується не одразу: один дописувач може започаткувати статтю, інший відкоригувати контент через доповнення або вилучення певного тексту. Зацікавлені особи обговорюють розвиток статей, оцінюють якість та аргументованість джерел, встановлюють правила редагування.

Ознаки якісних або неякісних статей наведено в таблиці 1.

Таблиця 1. - Оцінка якості статей у Вікіпедії [5].

Ознаки якісної статті	Ознаки неякісної статті
Преамбула статті є зрозумілою та підсумовує ключові моменти статті	Проблеми в преамбулі статті
Чітка структура статті (є декілька розділів та підрозділів, зображення та схеми розташовані в потрібних місцях, додатки та виноски наприкінці)	Стаття містить не підтвержені джерелами думки або оціночні твердження, які не є нейтральними
Різноманітні аспекти теми є добре збалансованими (всі вагомні аспекти охоплені, жоден аспект не переважає у статті)	Стаття посилається до «деяких», «багатьох» та інших неназваних груп людей
Охоплення є нейтральним (статті повинні бути написані без упереджень)	Певні аспекти теми пропущено у змісті та самій статті, деякі розділи здаються задовгими ніж передбачає їх важливість
Посилання на надійні джерела	Стаття містить дуже мало посилань на джерела, або важливі частини статті не містять виносок

Як свідчить практика, контент більшості сторінок обговорення неякісних статей Вікіпедії містить негативні коментарі. Якщо редактори, що працюють над статтею, не можуть знайти «спільну мову», стаття може бути упереджена в одну зі сторін, що, у свою

чергу, може стати причиною виникнення конфлікту інтересів зацікавлених осіб (стейкхолдерів).

В процесі розв'язання конфлікту інтересів зацікавлені особи мають виявляти обережність і не переслідувати редакторів. Іноді конфлікт інтересів вирішується у випадку, коли стейкхолдер самостійно розкриває свій зв'язок з предметом статті. Якщо редактор не ідентифікує свою особистість і місце роботи, то це, певною мірою, може свідчити про порушення принципу «нейтральної точки зору».

Зменшити вірогідність виникнення конфлікту інтересів стейкхолдерів можливо за допомогою використання таких заходів [2]:

- редактори статті та автор статті зобов'язані ввести тексти, що містять протилежні думки, підкріплені джерелами, що забезпечує об'єктивність та ємність інформації в статті (опоненти повинні розглядати проблему за принципом «теза-антитеза», «версія-контрверсія»);

- своєчасне виявлення та оприлюднення фактів щодо зловживання статусом «адміністратора» чи «патрульного»;

- зменшення переслідування справедливих дій «адміністратора» чи «патрульного», «арбітра»;

- протидія вандалізму (явно шкідницьке долучення, видалення чи зміна вмісту, скоєне навмисне з метою скомпрометувати достовірність та авторитетність енциклопедії), конфлікту редагувань (регулярне скасування редагування, яке було зроблено протилежною стороною на одній або декількох сторінках суміжної тематики), віківмпіризму (вороже ставлення до тих, хто порушив правила Вікіпедії), тролінгу (розміщення провокаційних повідомлень з метою викликати конфлікти між учасниками, образи, війну редагувань), флуду (марнослов'я, повідомлення в Інтернет-форумах і чатах, яке має, в багатьох випадках, великі обсяги і не несе якоїсь нової чи корисної інформації) в обговоренні статей.

Крім того, з метою уникнення конфлікту інтересів необхідно, щоб стаття, яка розміщується в Вікіпедії, відповідала певним нормам (стандартам), а саме [2]:

- критеріям енциклопедичності;
- можливості перевірки (автори або редактори повинні використовувати та покладатись на джерела, що варті довіри);
- відсутності оригінальних досліджень (в Вікіпедії не використовуються факти, твердження та ідеї, на підтвердження яких немає опублікованих джерел),

- представленню нейтральної точки зору (статті повинні писатися неупереджено, щоб читач одержував уявлення про реальний стан справ);

- не порушувати авторські права (у Вікіпедію можна завантажувати матеріали авторства інших людей тільки якщо: матеріали перебувають у статусі суспільного надбання або якщо власники авторських прав на ці матеріали опублікували їх на умовах ліцензії «cc by-sa» чи сумісної із нею, або надали спеціальний дозвіл на публікацію матеріалу на умовах зазначеної ліцензії).

Всі учасники повинні суворо дотримуватися цих правил при створенні статей і при оцінці їх змісту, поважати дії інших зацікавлених осіб, котрі вносять необхідні правки з метою відредагувати зміст відповідно до зазначених стандартів.

З користувачами, які підозрюються у спровокованому конфлікті інтересів, має бути відкрите обговорення питання (дискусія) на сторінці обговорення та форумі. Якщо згоди не вдається досягнути через дискусію, можна залучити третю сторону до обговорення, або посередників (посередництво є добровільним процесом, під час якого нейтральна сторона співпрацює зі сторонами конфлікту для вирішення проблеми). Крім того, якщо деякі опоненти ігнорують погоджені питання, є можливість провести опитування, у якому повністю розкрити суть конфлікту та вказати усі зацікавлені сторони конфлікту. Якщо вищеназвані кроки виявились невдалими, має сенс звернутися до арбітражу (для цього необхідно розмістити «запит на арбітраж»). Арбітраж відрізняється від «посередництва» в тому сенсі, що його рішення обов'язкові. Якщо поведінка однієї із сторін була грубою, або містила серйозні порушення Правил Вікіпедії, можуть бути вжиті радикальні заходи аж до блокування користувачеві доступу до Вікіпедії [1].

Зазначимо, що використання звинувачень у конфлікті інтересів для переслідування користувача або отримання переваги в суперечці про зміст статей заборонені і може призвести до блокування.

Якщо конфлікт інтересів стає причиною розбіжностей опонентів у дискусії про нейтральність фігурантів конфлікту, коли користувачі легко приходять до обоїлїних звинувачень у конфлікті інтересів, то не слід використовувати такі звинувачення у спорі щодо змісту самої статті.

Необхідно уникати використання слів на кшталт «марнославство», «нетямущість» і подібних оціночних епітетів. Крім того, неприпустимим є зневажливе ставлення до

користувача з якоїсь етнічної групи, зверхнє ставлення до його релігійного вподобання тощо — це буде розцінено як «відхід від суті питання» та «перехід на особистість» [7].

Як зазначалося раніше, Вікіпедія — це відкрита енциклопедія, яку може правити кожен, але якщо у вас є конфлікт інтересів, тоді утримайтеся від редагування або будьте надзвичайно обережними, якщо ви

- редагуєте статті, що мають якесь відношення до вас особисто, до вашої організації або ваших конкурентів, а також до їх проектів та продуктів;
- берете участь у обговоренні можливого видалення статей, що мають відношення до вашої організації або її конкурентів;
- ставите посилання на статті про вашу організацію або продукт, або на веб-сайт, що належить вашій організації.

Крім того, ви повинні завжди уникати порушень правил Вікіпедії, особливо щодо самореклами, автобіографії, нейтральності точки зору, перевіреності [2].

Отже стабільний розвиток Вікіпедії залежить від ефективності механізму вирішення конфлікту інтересів стейкхолдерів (авторів, редакторів, патрульних, адміністраторів). Для значного зменшення конфлікту інтересів необхідно, щоби зацікавлені особи дотримувалися принципів «нейтральності» та «перевіреності» та не порушували авторських прав в процесі формування статей у Вікіпедії.

Науково-технічна бібліотека Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна (далі Бібліотека ДНУЗТ), розуміючи важливість розширення української складової в міжнародному інформаційному просторі та можливості Вікіпедії в процесах розповсюдження знань, долучилася до цього напрямку діяльності в 2015 р. На сьогодні створено сторінки: періодичних видань ДНУЗТ («Наука та прогрес транспорту», «Антропологічні виміри філософських досліджень» та ін.), Бібліотеки ДНУЗТ, окремих вчених університету.

Університетські бібліотеки повинні активніше долучатися до наповнення українського сегменту Вікіпедії змістовною, цікавою й достовірною інформацією. Формування статей у Вікіпедії сприяє відкриттю та поширенню знань, допомагає навчатися та ділитися освітніми матеріалами, позитивно впливає на розвиток наукової комунікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вікіпедія: Вирішення конфліктів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Вікіпедія:Вирішення конфліктів](https://uk.wikipedia.org/wiki/Вікіпедія:Вирішення_конфліктів).
2. Вікіпедія: Конфлікт інтересів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Вікіпедія:Конфлікт інтересів](https://uk.wikipedia.org/wiki/Вікіпедія:Конфлікт_інтересів).
3. Грінченко, В. «Вікіпедія» як елемент культури інформаційного суспільства [Текст] / В. Грінченко, Т. Грінченко. – Вісник НАН України. – 2010. – № 10. – С. 54–63.
4. Колесникова, Т. О. Цифрові сервіси бібліотек ВНЗ із забезпечення розвитку науки [Текст] / Т. О. Колесникова // Бібліотеки ВНЗ України у процесі імплементації Закону «Про вищу освіту» та інформатизації суспільства : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., Івано-Франківськ, 16-17 черв. 2015 р. – Івано-Франківськ : НТБ ІФНТУНГ, 2015. – С. 147–160.
5. Оцінка якості статті Вікіпедії (книжкова полиця) / видання 2013 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://outreach.wikimedia.org/wiki/Evaluating_Wikipedia_article_quality_\(Bookshelf\)/2013_edition/uk](https://outreach.wikimedia.org/wiki/Evaluating_Wikipedia_article_quality_(Bookshelf)/2013_edition/uk)
6. Українська Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Українська_Вікіпедія.
7. Як редагувати Вікіпедію: довід. для новачків [Текст] / упоряд. С. Д. Петров; за заг. ред. Є. В. Букета. – Київ : Україн. пріоритет, 2012. – 44 с.

Бобыль В. В.

Днепропетровский национальный университет железнодорожного транспорта имени академика В. Лазаряна, кафедра «Учет, аудит и интеллектуальная собственность»

Дронь М. А.

Днепропетровский национальный университет железнодорожного транспорта имени академика В. Лазаряна, Научно-техническая библиотека

КОНФЛИКТ ИНТЕРЕСОВ ПРИ ФОРМИРОВАНИИ СТАТЕЙ В ВИКИПЕДИИ

Одним из направлений работы университетской библиотеки является внедрение новейших технологий, в том числе применения в библиотечном сервисе онлайн-энциклопедий. В статье рассматривается проблема возникновения конфликта интересов в процессе формирования статей в Википедии, исследуются критерии оценки качества контента электронной энциклопедии через выделение признаков качественных и

некачественных статей, предоставляются предложения по решению конфликта стейкхолдеров и улучшение качества контента.

Ключевые слова: университетские библиотеки, статьи, электронные энциклопедии, Википедия, конфликт интересов, заинтересованные лица, оценка качества.

Bobyl V. V.

Dnipropetrovsk National University of Railway Transport named after Academician V. Lazaryan, Department "Accounting, auditing and intellectual property"

Dron M. A.

Dnipropetrovsk National University of Railway Transport named after Academician V. Lazaryan, Scientific and Technical Library

CONFLICT OF INTEREST IN FORMATION OF ARTICLES IN WIKIPEDIA

One of the aspects of university library work is introduction of new technologies, including use of online encyclopedias in library service. The article deals with problem of conflict of interest in process formation of articles in Wikipedia, investigates criteria for the assessments of content quality of electronic encyclopedia through feature separation of qualitative and low-quality articles, and provides suggestions for conflict resolution of stakeholders and content quality improvement.

Keywords: university libraries, articles, electronic encyclopedias, Wikipedia, conflict of interest, stakeholders, quality assessment.